

TRABZON İLİNİN YAYLA TURİZMİ POTANSİYELİNİN DEĞERLERİLMESİ VE FARKINDALIK YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**Arş. Gör. Demet Ülkü GÜLPINAR SEKBAN¹, Arş. Gör. Makbulenur BEKAR²
Prof. Dr. Cengiz ACAR³****Özet**

Son yıllarda hızla gelişen kentleşme ve kent alanlarında bulunan yeşil alanların sayısının azalması buna ek olarak mevcut alanların niteliklerinin yetersiz olması kentliyi dinlenmek ve eğlenmek için farklı mekân alternatifleri arayışına sokmuştur. Tercih ve ihtiyaçlardaki bu değişim yayla turizmini ön plana çıkararak geleneksel yaylacılığı yakından etkilemiş ve buna bağlı olarak yayla turizmi faaliyetlerinde önemli gelişmeler oluşturmuştur. Yayla turizminin yapıldığı yaylalar doğal tabiat zenginliği içeren, ekolojik zenginliğin yanı sıra folklorik zenginliğe sahip narin alanlar oldukları için koruma-kullanma dengesi oldukça önemlidir. Ülkemizde geleneksel yaylacılık faaliyetlerinin devam ettiği yerler arasında Doğu Karadeniz Bölgesinde bulunan Trabzon ili önemli bir alan teşkil etmektedir. Trabzon'da Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ilan edilen altı adet turizm merkezi yanında yayla turizmine hizmet eden birçok yayla bulunmaktadır. Ancak yapılan çalışmalar doğrultusunda, bazı yaylalar daha çok tercih edilip, bu dönemlerde koruma-kullanma dengesinin aşıldığı tespit edilmiştir. Oluşan bu tahribat sonucu hem doğa hem de yerel halk zarar görmektedir. Yapılan bu çalışmanın amacı Trabzon ilinde tercih edilen popüler yaylaların kullanıcılar tarafından neden tercih edildiğini saptayarak yayla turizm potansiyeli bulunan diğer yaylar için öneriler geliştirmektir. Böylece yayla turizm ihtiyacını birkaç yaylada giderilmesini engellemek bu sayede artan ihtiyaca cevap verirken hem doğayı korumak hem de diğer yaylarda yaşayan yerel halkın kalkınmasını teşvik etmektir. Çalışmada anket uygulaması yapılmıştır. Kullanıcı grubun yaylalar hakkındaki düşüncelerini öğrenebilmek için çeşitli sorular sorularak çalışma sonucunda üç farklı tanımlığa ve tanıma sahip yayla için kullanım verileri elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yayla Turizmi, Trabzon, Yayla Turizmi Potansiyeli**EVALUATION OF TRABZON'S HIGH PLATEAU TOURISM POTENTIAL AND EXAMINATION FROM AWARENESS****Abstract**

In recent years, people living in the city have searched for different alternatives to relax and have fun because the number of green areas in urban areas has decreased due to the rapidly developing urbanization and in addition the quality of existing areas has become inadequate. This change in preferences and needs brings high plateau tourism into the forefront. In turn this has affected the traditional transhumance and has made significant improvements in high plateau tourism activities. The high plateau where used for high plateau tourism are quite important because they are delicate area with rich natural richness and ecological richness as well as folkloric richness. The protection-use balance for these areas is very important. Trabzon province in the Eastern Black Sea Region constitutes an important area among the places where traditional transhumance activities continue in our country. There are a number of high plateau tourism serving along with six tourism centers announced by the Ministry of Culture and Tourism in Trabzon. However, in the course of the studies carried out, some tablelands were preferred than others and it was determined that the protection-use balance was exceeded in these periods. As a result of this destruction both of nature and local people are suffering. The purpose of this study is to determine the reason why the popular high plateau preferred by users in Trabzon and to develop suggestions for the other high plateaus which have the potential of high plateau tourism. Questionnaire was applied in the study. The user group was asked various questions in order to be able to learn the thoughts about the springs and obtained usage data for the plateau with three different recognition and recognition results.

Keywords: High Plateau Tourism, Trabzon, Potential of High Plateau Tourism**Özgün Araştırma / Original Article**¹ Sorumlu yazar/Corresponding Author, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, demetsekb@ktu.edu.tr,

ORCID ID: 0000-0002-9614-6009

² Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, mnurbekar@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4511-1284³ Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, cengiz@ktu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6036-0073

GİRİŞ

Nüfusun artmasıyla birlikte insanların temel yaşam ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için son yıllarda sanayileşme ve kentleşme büyük bir ivme kazanarak artmıştır. Artan sanayileşme ve kentleşme çoğunlukla kontrolsüz ve plansız gelişim ve yerleşim göstermektedir. Günümüzde plansız gelişerek ekolojik bağlamları hiçe sayan kentler, sanayi ile bütünleştiğinde endüstriyel ve araç kirliliğinden kaynaklanan zararlı maddelerin egemen olduğu, makro ve mikro ölçekte hava kalitesinin, su kalitesinin, nicelik ve nitelik bakımından doğal alanlarının yetersiz olduğu yapay ve negatif mekanlar haline gelmişlerdir. Bu yapay ve negatif mekânlar kullanıcılar için birçok toplumsal ve çevresel sorun barındırmaktadır. Kentlerin sahip olduğu bu olumsuz koşullar insanlar üzerinde hem psikolojik hem de fizyolojik birtakım sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu sebeplerdir ki bu sorunlarla baş edebilmek amacıyla doğayla buluşabilecekleri, temiz havayı soluyabilecekleri, kentlerin kaosundan uzak kalabilecekleri mekanların arayışına girmişlerdir (Alesheikh ve ark., 1999; Yeşiltaş ve ark., 2009; Çetin ve ark., 2010; Barros ve ark., 2013; Çetin ve ark., 2018). Kentlerdeki nüfus yoğunluğu ve açık alanların yetersizliği, kullanıcıların boş zamanlarını değerlendirerek eğlenme ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için yaşam şartlarıyla özgün, ekolojik özellikleriyle bozulmamış ve kültürümüzün bir parçası olan yaylaları önemli birer pozitif açık mekanlar imkanlarına dönüştürmüştür. Eski Türkçe dilinde yaz mevsimi anlamına gelen “yay” kökünden türeyen “yaylak/ yaylag” yani “yazlık konaklama yeri” günümüzde “yayla” kelimesine dönüşmüştür. Yayla genel olarak, dağlık, yüksek bölgelerde, kışın hayat şartları güç olduğu için boş bırakılan, yazın havası iyi ve serin olan, hayvan otlatma ve dinlenme yeri olarak tanımlanmaktadır. Yaylalar, genellikle dönemsel bir yerleşme yeri olmalarının yanı sıra başta hayvancılık, tarım gibi ekonomik faaliyetlerle birlikte dinlenme, eğlenme, doğal güzelliklerden yararlanma, rekreasyon yapma, gözlem yapma, sağlık ve eğitim gibi birçok amaç için kullanılan alanlardır.

Türkiye hem doğal hem kültürel açıdan oldukça zengin kaynaklara ev sahipliği yapan önemli bir coğrafyaya sahiptir. Sahip olduğu bu değerler arasında yaylalar mevcut potansiyellerinin yeterince ve planlı bir şekilde değerlendirilmediği zenginliklerin başında gelmektedir. Yayla turizmi genel itibarıyla deniz turizmine alternatif oluşturan, turizm mevsimini uzatarak gelir elde edilebilecek geçim kaynağı olarak görülen genelde yakın çevrede oturan insanların tercih ettiği alanlar olarak görülmekteydi. Ancak şu son zamanlarda yeşile duyulan özlem, yeni yerler keşfetme ve doğal olana sahip çıkma anlayışlarıyla birlikte yayla turizmi daha evrensel bir bakış açısıyla değerlendirilmeye başlanmıştır. Bozulmamış doğal yapısı, geleneksel yaşam tarzı, kültürel değerleri, her coğrafyaya ait farklı yaşam alanları, sessiz ortamı, özellikle yaz aylarında sahip olduğu serin ve temiz havasıyla sunduğu fırsatlar yüzünden oldukça popüler hale gelen yayla turizmi bakımından Doğu Karadeniz oldukça şanlı bir bölgedir (Doğanay, 2001; Zaman, 2001; Bekdemir ve Özdemir, 2002). Doğu Karadeniz yaylaları yaz aylarında gündüzleri ılıman ve sıcak geceleri ise serin şartlara sahip olduğu için yaz aylarında yaşam için oldukça konforlu yaşam alanları oluşturmasıyla (Grötsbach, 1984) birlikte yaz-kış mevsimlerinde farklı renklerde flora ve fauna çeşitliliğiyle, doğal güzellikleriyle, pek çok kültürel zenginliklere ev sahipliği yapmasıyla, kent merkezine ulaşım kolaylığıyla, sivil mimari özelliklere sahip olmasıyla birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığının belirlediği kriterlere uygunluklarıyla 23 adeti turizm merkezi ilan edilmiştir (Aydınöz ve Solmaz, 2003; Zaman, 2010).

Eko turizm, yeşil turizm veya doğa turizmi olarak da bilinen ve günümüzde oldukça popüler hale gelen yayla turizmi kullanıcı kazanmak, gelir elde etmek, turizm sezonunu uzatmak ve kullanıcılara farklı kullanım alternatifleri sunabilmek için doğal çevreye ve kültüre duyarsız kullanım politikalarıyla şekillendirilmemesi gereklidir. Buna bağlı olarak yayla turizmine artan talepler sonucu koruma-kullanma dengesini aşmadan kullanımları teşvik etmek amacıyla yaylalardaki uygun alanların belirlenmesi ve planlanması gereklidir (Kushi 2011; Golumbeanu

ve ark., 2014; Çetin ve ark., 2018). Bununla birlikte alanların planlanması ve yönetiminde kullanıcıların istekleri, bölgede yaşayan kullanıcıların gereksinimleri ve doğal / kültürel kaynakların korunması arasında denge kurgulanmalıdır. Yapılan bu çalışma alışılmış tek değişkenli tercih çalışmalarının aksine, yaylaların fiziksel imkânları ve kullanıcıların isteklerini karşılaştırarak yayla turizmi için kaliteli ve tercih edilen mekânların ne gibi özelliklere sahip olması gerektiğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda literatürde Trabzon ilinde bulunan yaylaların turizm kullanım süreçlerine dair yapılan çalışmalar incelenmiştir. Çavuş ve Altaş'ın (2010) Turizm Merkezi olan Kayabaşı Yaylası hakkında yapmış olduğu çalışmada görüldüğü gibi kullanım sürecinin planlanması bir çok alternatifin, imkanların, tehditlerin, fırsatlarının ve zayıflıkların fark edilerek koruma-kullanma dengesi içerisinde yorumlanmasıyla ilgilidir. Özellikle yayla alanlarının kullanım sürecini belirleyen en önemli unsur doğal ve kültürel değerlerin oluşturdukları fırsatların farkına varmak ancak bu fırsatların doğru kullanılmadığında tehditlere dönüşebileceğini bilmektir. Yazıcı ve Doğanay'ın (2000) Zigana Yayla Tatil Köyü üzerine yapmış olduğu çalışmada aynı düşünceleri savunmaktadır. Çalışmada özellikle etkinlik alanlarının çeşitliliğinin yayla turizmine olan talebi arttıracığı kanaatine varılmıştır. İncelenen çalışmalarda da görüldüğü gibi her yayla alanının potansiyelini keşfederek bu alanlar için çıkarımlarda bulunmak oldukça özenli çalışmalar gerekmektedir. Yapmış olduğumuz bu çalışmada farklı statülerdeki yayla alanlarının birbiriyle olan hem ortak hem de özel farklılıklarına ve benzerliklerine değinilmiştir. Bununla birlikte yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen veriler ile literatüre veri sağlama yönünde katkısı olacağı düşünülmektedir.

MATERYAL VE METOD

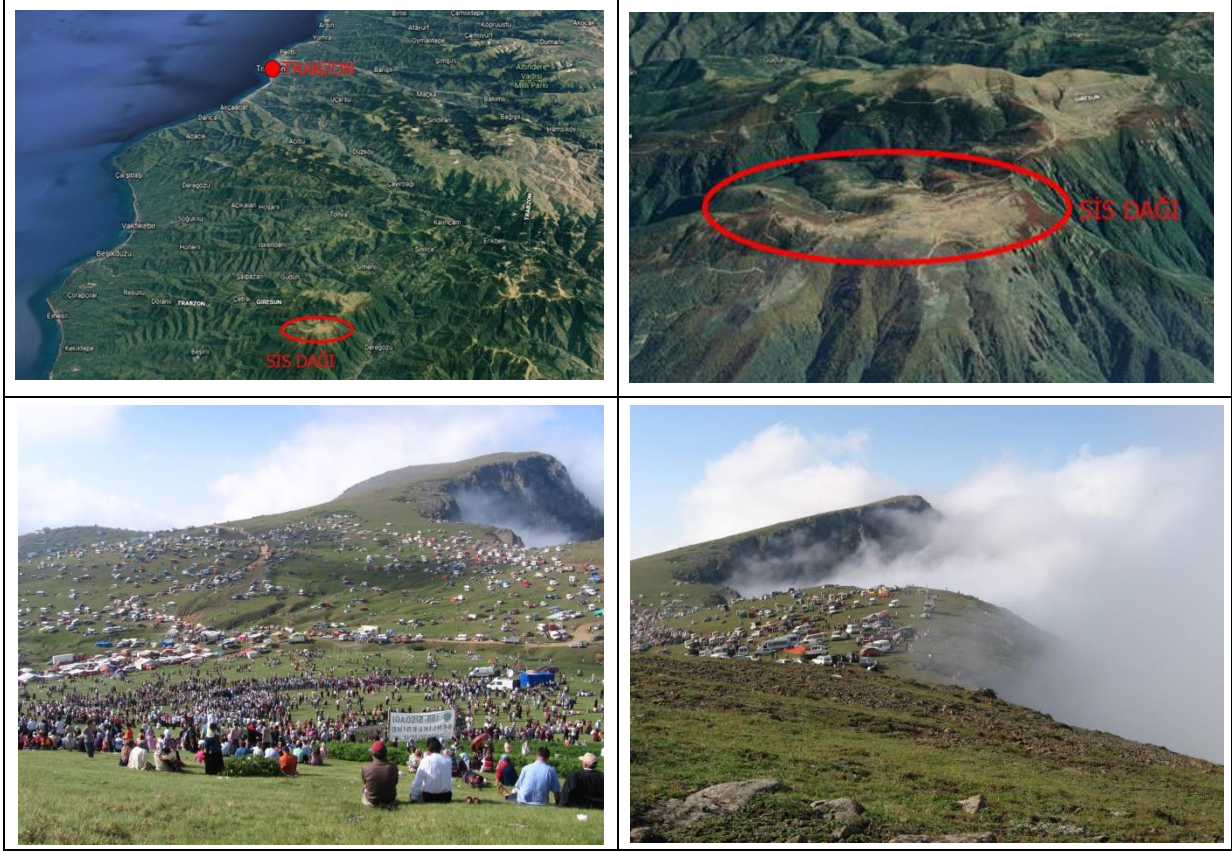
MATERYAL

Trabzon'un Araklı, Şalpazarı ve Çaykara ilçelerinde yer alan 2 adedi turizm merkezi, 1 adedi yayla tanımıyla geçen toplamda 3 adet yayla turizmi için kullanılan alan incelenmiştir (Tablo 1). Çalışmada üç farklı alan seçilmesinin nedeni hem Turizm Merkezi ilan edilen iki farklı yaylayı birbiriyle kıyaslamak hem de Turizm Merkezi olarak ilan edilmemiş başka bir yaylayı, Turizm Merkezi olarak ilan edilen yaylalarla kıyaslamak amaçlandığı için bu alanlar çalışma materyalini oluşturmaktadır.

Tablo 1. Çalışma alanları

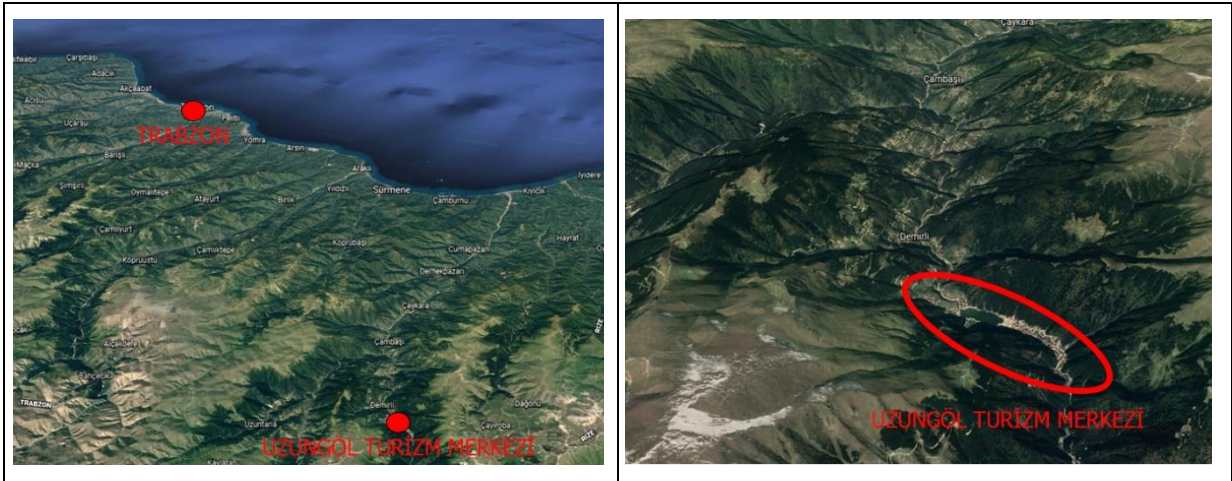
Alanın Adı	İlçesi	Konumu
<i>Uzungöl</i>	Çaykara	Turizm Merkezi
<i>Yeşilyurt-Yılanataşı Yaylası</i>	Araklı	Turizm Merkezi
<i>Sis Dağı</i>	Şalpazarı	Yayla

Sis Dağı Yaylası Trabzon ve Giresun illeri sınırları içerisinde kalan Aladağ'ın 2182 m yükseklikteki Sis (Ali Meydan) Dağında geniş bir alana kaplanmaktadır. Sis dağı yaylasının genel rakımı 1800-1900 m'dir (Zaman, 2010). $40^{\circ}52'47''N$ ve $39^{\circ}05'42''E$ koordinatlarında olan yaylaya hem Trabzon ilinden hem de Giresun ilinden ulaşım vardır (Şekil 1). 1819 yılından beri düzenli olarak devam eden Sis Dağı şenlikleri temmuz ayının dördüncü cumartesi yapılmaktadır. Şenlik zamanında birçok ziyaretçi alanda çim kayağı, trekking, piknik gibi rekreasyonel faaliyetlerde bulunabilirler. Bununla birlikte alanın belli bir bölümü Milli Park sahası olarak koruma altındadır.

Şekil 1. Sis Dağı çalışma alanı ve fotoğrafları

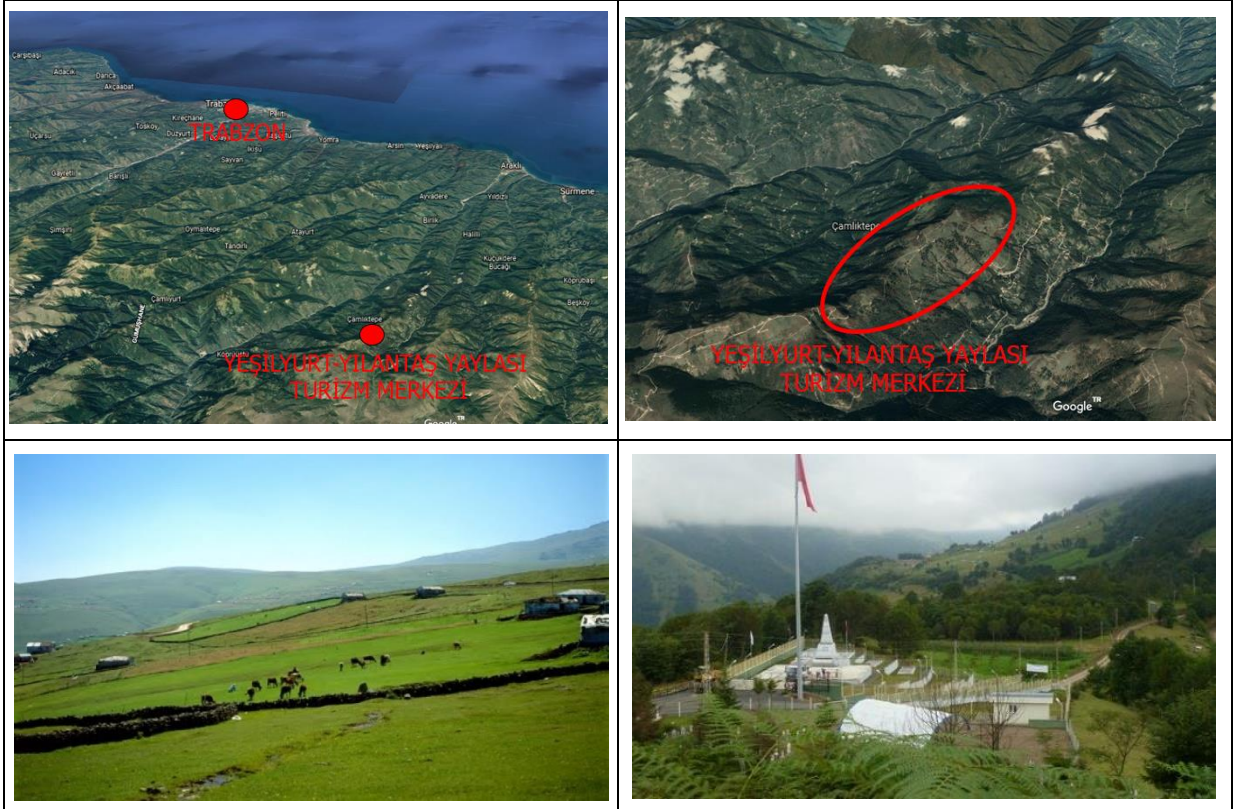
Uzungöl Turizm Merkezi Trabzon iline yaklaşık 100 km uzaklıkta, Trabzon ilinin Çaykara ilçesine bağlı 1090m rakımda doğal güzellikleriyle yayla turizmi potansiyeli oldukça yüksek olan 1625 hektarlık bir alanı kapsar (Zaman, 2010). $40^{\circ} 36'04''$ N ve $40^{\circ} 18'24''$ E koordinatlarında olan yaylaya Solaklı Deresi Vadisinden 50km'lik asfalt yolla ulaşım vardır (Şekil 2). Alan 5 Mart 1990 yılında 20452 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı ile turizm merkezi ilan edilmiştir (Zaman, 2010). Heyelan sonucu oluşan göl çevresinde sahip olduğu bitki örtüsüyle birlikte oldukça önemli doğal değerlere sahiptir. Gölü besleyen Haldizen Deresi ve çevresi bitkisel zenginliklere ve alabalık üretimi için gerekli olan doğal kaynaklara sahiptir (Zaman, 2010). Alanda düzenlenen herhangi bir şenlik bulunmamasıyla birlikte özellikle yaz aylarında yerli ve yabancı turistlerin kısa veya uzun dönemli kullandığı ve konakladığı bir alan haline gelmiştir.

Şekil 2. Uzungöl Turizm Merkezi çalışma alanı ve fotoğrafları (URL-1)

Yeşilyurt- Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi Trabzon ilinin Araklı ilçesine bağlı olup, Trabzon'a yaklaşık 60 km, Araklı'ya ise yaklaşık olarak 30 km uzaklıktadır. $40^{\circ} 41'51''$ N ve $40^{\circ} 00'06''$ E koordinatlarında olan yaylaya Yeniköy üzerinden 10km'lik stabilize yolla ulaşım vardır (Şekil 3). Yayla yaklaşık olarak 2000m rakımda bulunmakla birlikte 11 Ocak 1998 yılında 23227 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı ile turizm merkezi ilan edilmiştir (Zaman, 2010). Alanın birçok rekreasyon potansiyelinin yanında alanda 25 Ağustos- 1 Eylül tarihleri arasında Yeşilyurt-Yılantaş Geleneksel Kültür ve Sanat Etkinlikleri Festivali yapılmaktadır. Yayla alanı ve çevresi odunsu bitki dokusuyla birlikte zengin çeşitlilikte otsu bitkilere de ev sahipliği yapmaktadır. Yaylaya ulaşım olanakları diğer yaylara göre nispeten daha kolay olmasının yanı sıra bozulmamış doğal yapısı ve geleneksel kültürel yaşantısıyla birlikte hem doğal hem de kültürel değerler için değerli bir kaynaktır.

Şekil 3. Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi çalışma alanı ve fotoğrafları (URL-2)

METOD

Çalışma Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi, Sis Dağı Yaylası ve Uzungöl Turizm Merkezi alanlarının mevcut durumunun kullanıcılar tarafından değerlendirilmesinden oluşmaktadır. Çalışmada; mevcut durumu göz önünde bulundurularak mekânların gelişimini ortaya koymak, kullanıcıların ihtiyaçları dikkate alınarak yapılan bu durumun kullanıcılar tarafından değerlendirmesini kapsamaktadır. Anket çalışması birebir kullanıcı grup ile araştırma alanlarında ve Trabzon Meydanında yapılmıştır. Arazi çalışması özellikle kullanıcı yoğunluğunun fazla olduğu cumartesi ve pazar günleri saat 14.00 ile 17.00 arasında yapılmıştır. Anket formları kullanıcılara verilerek ortalama 10dk da anketlerin doldurulması istenmiştir. Anket çalışması Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında yapılarak toplamda 12 gün sürmüştür.

Alanların mevcut durumundaki imkânlar kullanıcılar tarafından değerlendirilen anket sayısının belirlenmesi için 2016 yılına ait Trabzon il merkezi nüfusu baz alınarak aşağıdaki formül kullanılmıştır (Çingı, 1994; Balcı, 2001; Karasar, 2010);

$$n = \frac{Z^2 NPQ}{ND^2 + Z^2 PQ}$$

n= Örnek büyüklüğü

Z=Güven katsayısı

P=Ölçmek istediğiniz özelliğin kütlede bulunma ihtimali

Q=1-P

N=Ana kütle büyüklüğü

D=Hata Yüzdesi

Anket verileri daha sonrasında frekans ve yüzde değerleri olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Çalışmada Trabzon ilinde Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi, Sis Dağı Yaylası ve Uzungöl Turizm Merkezi incelenmiştir. Alanların mevcut durumundaki imkânlar kullanıcılar tarafından değerlendirilip, 138 kişiye uygulanan anketler sonucunda veriler elde edilmiştir. Arazi çalışması sonucunda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Katılımcı Profili

Çalışmaya katılanların kişisel özelliklerine ait (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi) elde edilen bulgular sayı ve yüzde (%) olarak Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’ye göre; uygulamaya katılanlardan %44,9’i erkek ve %55,1’i kadındır. Katılımcıların yaş gruplarını göre sıraladığımızda ise, 12-25 yaş grubu %22,4, 25-40 %52,8, 41 ve üstü yaş grubu %24,8’dir. Eğitim durumlarına göre sıraladığımızda ise, İlkokul mezunu %15,9, ortaokul mezunu %7,9, lise mezunu %31,1, üniversite mezunu %26,8, lisansüstü mezun ise %18,3 olarak veriler elde edilmiştir. Meslek gruplarını sorguladığımızda öğrenci %17,4, memur %29,7, çiftçi %5, çalışmıyor %3,6, özel sektör %23,1, diğer gruplar ise %21,2 oranla alınan cevaplar arasındadır. Katılımcıları Trabzon ilinde yaşama süreleri sorgulandığında ise doğumdan beri %48,5, 20 yıldan çok %23,1, 1 ile 10 yıl arasında %12,3 ve 1 yıldan az %16,1 oranla alınan cevaplar arasındadır (Tablo 2).

Tablo 2. Sosyo-demografik analiz

Değişkenler		Sıklık	%	Değişkenler		Sıklık	%	
Cinsiyet	Erkek	62	44,9	Meslek	Öğrenci	24	17,4	
	Kadın	76	55,1		Memur	41	29,7	
	<i>Toplam</i>	<i>138</i>	<i>100</i>		Çiftçi	7	5	
Yaş	12-25	31	22,4		Özel Sektör	32	23,1	
	25-40	73	52,8		Çalışmıyor	5	3,6	
	40+	34	24,8		Diğer	29	21,2	
	<i>Toplam</i>	<i>138</i>	<i>100</i>		<i>Toplam</i>	<i>138</i>	<i>100</i>	
Eğitim	İlkokul	22	15,9		Trabzon'da Yaşama Süresi	Doğumdan beri	67	48,5
	Ortaokul	11	7,9			20 yıldan çok	32	23,1
	Lise	43	31,1			1-10 yıl arası	17	12,3
	Universite	37	26,8	1 yıldan az		22	16,1	
	Lisansüstü	25	18,3	<i>Toplam</i>		<i>138</i>	<i>100</i>	
	<i>Toplam</i>	<i>138</i>	<i>100</i>					

Alan Kullanım Durumu

Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi, Sis Dağı Yaylası ve Uzungöl Turizm Merkezi alanlarının mevcut durumundaki imkânlar doğrultusunda kullanım yoğunluğu, dikkat çekici özellikleri, ulaşılabilirliği, diğer turistik yerlere oranla tercih edilme durumu, rekreasyon fırsat değerleri, imkanları ve eksiklikleri ölçülmüştür. Anket verileri doğrultusunda elde edilen bu bulgular Tablo 3, 4, 5, 6, 7'da verilmiştir.

Çalışmada ankete katılanlara Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezine, Sis Dağı Yaylasına ve Uzungöl Turizm Merkezine daha önce “gittiniz mi/biliyor musunuz” diye sorulduğunda verilen en yüksek cevap oranı % 52,8 ile Uzungöl Turizm Merkezi daha sonra %48,5 ile Sis Dağı Yaylası en son ise %9,4 oranla Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi yer almıştır. Katılımcıların “gitmedim ama daha önce duydum” olarak işaretlediği oranlar ise Uzungöl T.M. için %32,6, Sis Dağı Yaylası için %28,2, Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası T.M. için ise %14,4'dür. Çalışmada Uzungöl T.M. yi daha önce duymamış katılımcıların oranı %14,6, Sis Dağı Yaylası için %23,3 ve Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası T.M. için ise %76,2'dir (Tablo 3).

Tablo 3. Alanlara gitme/bilme durum dağılımı (Yüzde%-Frekans)

Değişkenler						
Alan	Biliyorum Gittim		Gitmedim ama daha önce duydum		Bilmiyorum daha önce duymadım	
Uzungöl Turizm Merkezi	% 52,8	73	% 32,6	45	% 14,6	20
Sis Dağı Yaylası	% 48,5	67	% 28,2	39	% 23,3	32
Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi	% 9,4	13	% 14,4	20	% 76,2	105

Ankete katılan katılımcıların çalışma alanlarına gitmeyi tercih ettikleri dönem ve gitme sıklıkları sorgulandığında ise, Uzungöl T.M için Haziran-Temmuz-Ağustos dönemi %36,4, Mart- Nisan- Mayıs dönemi %33,4, Aralık-Ocak-Şubat dönemi %12,3, Eylül- Ekim –Kasım %17,9 oranla alınan cevaplar arasında olurken, gitme sıklığı düzeylerinde ise, yılda 1-2 kez %72,8, ayda bir %9,5, 15 günde bir %13,6, haftada bir %4,1, haftada birden fazla ve her gün ise %0 oranlarındadır (Tablo 4). Sis Dağı

Yaylası için verilen cevaplar şu şekildedir; Haziran-Temmuz-Ağustos dönemi %42,2, Mart- Nisan-Mayıs dönemi %34,2, Aralık-Ocak-Şubat dönemi %8,5, Eylül- Ekim –Kasım %15,1'dir. Sis Dağı Yaylası için alana gitme sıklığına verilen cevapların yüzde değerleri şu şekildedir; yılda 1-2 kez %77,7, ayda bir %2,9, 15 günde bir %19,4, haftada bir, haftada birden fazla ve her gün ise %0'dır (Tablo 4). Yeşilyurt-Yıllantaş Yaylası Turizm Merkezi için verilen cevaplar ise şu şekildedir; Haziran-Temmuz-Ağustos dönemi %61,6, Mart- Nisan- Mayıs dönemi %0, Aralık-Ocak-Şubat dönemi %0, Eylül- Ekim –Kasım %38,4'dir. Yeşilyurt-Yıllantaş Yaylası Turizm Merkezi için alana gitme sıklığına verilen cevapların yüzde değerleri ise şu şekildedir; yılda 1-2 kez %100, ayda bir, günde bir, haftada bir, haftada birden fazla ve her gün ise %0'dır (Tablo 4).

Tablo 4. Ankete katılan katılımcıların çalışma alanlarına gitmeyi tercih ettikleri dönem ve gitme sıklıkları (Yüzde%-Frekans)

Değişkenler		Uzungöl Turizm Merkezi		Sis Dağı Yaylası		Yeşilyurt-Yıllantaş Yaylası Turizm Merkezi	
		Yüzde%	Frekans	Yüzde%	Frekans	Yüzde%	Frekans
Gidilen dönem	Eylül- Ekim -Kasım	17,9	35	15,1	23	38,4	5
	Aralık-Ocak-Şubat	12,3	24	8,5	13	-	-
	Mart- Nisan- Mayıs	33,4	65	34,2	52	-	-
	Haziran-Temmuz- Ağustos	36,4	71	42,2	64	61,6	8
Gitme sıklığı	Her gün	-	-	-	-	-	-
	Haftada birden fazla	-	-	-	-	-	-
	Haftada bir	4,1	3	-	-	-	-
	15 günde bir	13,6	10	19,4	13	-	-
	Ayda bir	9,5	7	2,9	2	-	-
	Yılda 1-2 kez	72,8	53	77,7	52	13	100

Anket verileri doğrultusunda çalışma alanlarının tercih edilme önceliklerine ilişkin dağılım incelendiğinde (Tablo 5), Uzungöl Turizm Merkezi için % 20,4 oranla misafirini gezdirmek/tanıtılmak en yüksek alanda bulunma sebebini oluşturmaktadır. Sis Dağı yaylasına bakıldığında ise %15,7 oranla piknik yapmak en yüksek alanda bulunma nedeni olurken, Yeşilyurt-Yıllantaş Yaylası Turizm Merkezi'nde en yüksek bulunma sebebi % 17,7 ile açık havada zaman geçirmek ve yürüyüş yapmak olduğu görülmüştür. Uzungöl Turizm Merkezi ve Yeşilyurt-Yıllantaş Yaylası Turizm Merkezi'nde kamp yapma seçeneği %0 çıkarken, Sis Dağı Yaylası için yerel mimarinin hakim olduğu butik otellerde konaklamak tercih nedeni %0 çıkmıştır.

Tablo 5. Ankete katılan katılımcıların araştırma alanlarında bulunma nedenleri (Yüzde%-Frekans)

Değişkenler	Uzungöl Turizm Merkezi		Sis Dağı Yaylası		Yeşilyurt-Yıllantaş Yaylası Turizm Merkezi	
	Yüzde%	Frekans	Yüzde%	Frekans	Yüzde%	Frekans
Piknik yapmak	5,1	17	15,7	63	16,1	10
Yeme-içme işletmelerine gitmek	15,7	53	2,3	9	-	-
Doğal-Organik besinlere ulaşmak	1,5	5	10,4	42	6,4	4
Kamp yapmak	-	-	2,8	11	-	-
Yerel mimarinin hakim olduğu butik otellerde konaklamak	10,7	36	-	-	-	-
Doğa-Manzara güzelliğini seyretmek	13,9	47	14,8	59	3,2	2
Misafirini gezdirmek/tanıtılmak	20,4	69	12	48	11,2	7
Açık havada zaman geçirmek	11,3	38	15	60	17,7	11

Yürüyüş yapmak	3,6	12	9,2	37	17,7	11
Fotoğraf çekmek	13,4	45	5,8	23	14,5	9
Bilimsel-egitimsel çalışmalar yapmak	2,9	10	2,3	9	-	-
Festival-eğlence etkinlikleri katılmak	1,5	5	9,7	39	13,2	8

Katılımcılara bilip gittikleri veya daha önce duydukları ama gitmedikleri çalışma alanlarını nereden duydukları, bildikleri ve öğrendikleri sorulduğunda (Tablo 6) ise Uzungöl Turizm Merkezi ve Sis Dağı Yaylası için sırayla %35,6 ve %35,8 oranlarıyla sosyal medya çıkarken, Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi için alanı nereden duydukları, bildikleri ve öğrendikleri sorusuna %45,5 oranla akraba-arkadaş sayesinde cevabı verilmiştir.

Tablo 6. Ankete katılan katılımcıların araştırma alanlarını nereden duydukları, bildikleri ve öğrendikleri (Yüzde%-Frekans)

Değişkenler	Uzungöl Turizm Merkezi		Sis Dağı Yaylası		Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi	
	Yüzde%	Frekans	Yüzde%	Frekans	Yüzde%	Frekans
Orada doğdum veya büyüdüm	9,3	11	17,9	19	21,2	7
Yazlı medya sayesinde(gazete, dergi vb.)	11	13	9,5	10	3	1
Televizyon programları sayesinde	8,4	10	4,7	5	12,1	4
Arkadaş-akraba sayesinde	19,4	23	27,4	29	45,5	15
Sosyal medya sayesinde	35,6	42	35,8	38	15,2	5
Belediye etkinlik sayfaları sayesinde	11	13	1,8	2	-	-
Diğeri	5,3	6	2,9	3	3	1

357

Katılımcılara alandaki eksiklikler ve gördükleri sorunlar sorulduğunda (Tablo 7) Uzungöl Turizm Merkezi için aşırı kullanım (%18,2), düzensiz planlanma (%15,9) ve fiyat kalite performansının düşüklüğü (%15,1) en önemli sorunlar arasında sıralanırken, Sis Dağı Yaylası için donatı eksikliği (%17,8), konaklama imkanlarının eksikliği (%14,3) ve Wc, temiz su eksikliği (%13,7) en önemli sorunlar arasında ilk üçte sıralanmaktadır. Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezindeki sorunlara bakıldığında ise aktivite alanlarının yetersizliği (%15,2), yeme-içme yerlerinin eksikliği (%13,4) ve konaklama imkanlarının eksikliği (%12,1) sıralanmıştır.

Tablo7. Ankete katılan katılımcıların araştırma alanlarında gördüğü eksiklikler, sorunlar(Yüzde%-Frekans)

Değişkenler	Uzungöl Turizm Merkezi		Sis Dağı Yaylası		Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi	
	Yüzde%	Frekans	Yüzde%	Frekans	Yüzde%	Frekans
Donatı eksikliği(bank, çöp kutusu vb.)	0,5	2	17,8	57	7,3	6
Doğal güzelliklerde bozulma	13,6	47	2,8	9	1,2	1
Düzensiz planlanma	15,9	55	0,3	1	8,5	7
Aşırı kullanım	18,2	63	4	13	1,2	1
Yeme-İçme yerlerinin eksikliği	0,8	3	13,4	43	13,4	11
Ulaşım problemi	0,5	2	6,5	21	9,7	8
Otopark problemi	7,2	25	0,6	2	-	-
Temizlik eksikliği	4,9	17	3,1	10	2,4	2
Güvenlik eksikliği	2,9	10	0,9	3	2,4	2
Aktivite alanlarının yetersizliği	1,4	5	12,1	39	15,2	12

WC ve temiz su eksikliği	4,3	15	13,7	42	6	5
Yürüyüş yolları eksikliği	11	38	5,3	17	9,7	8
Konaklama imkanlarının eksikliği	0,8	3	14,3	46	12,1	10
Fiyat-Kalite performansının düşüklüğü	15,1	51	1,2	4	7,3	6
Diğer	2,9	10	4	13	3,6	3

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan bu çalışma kapsamında Trabzon'da bulunan Uzungöl Turizm Merkezi, Sis Dağı Yaylası ve Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezinin mevcut durumunun kullanıcı istekleri tarafından değerlendirilmesi konu almıştır. Trabzon'un farklı yerlerinde 138 kişiyle yapılan anket sonucu veriler elde edilmiştir.

Yapılan sorgulamalar sonucunda çalışma alanları içerisinde en tanınan (%52,8) ve kullanıcılar tarafından yılda bir-iki kez (%72,8) gidilen yer Uzungöl Turizm Merkezi olarak ortaya çıkmıştır. Uzungöl Turizm Merkezinin bilinmesi, tanınması daha çok sosyal medya aracılığıyla (%35,6) olduğu anketlerimiz sonucunda ortaya çıkmaktadır. Günümüzde sosyal medya kullanıcıların fotoğraflayıp internet ortamında paylaştığı fotoğrafların hızla yayılmasıyla birlikte bir yere olan ilgi ve merakın arttığı sonucu bilinmektedir (Vural ve Bat, 2010). Bununla birlikte Uzungöl Turizm Merkezindeki sorunların başında aşırı kullanım (%18,2) gelmektedir. Kullanıcılar tarafından popüler olan Uzungöl de özellikle Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında (%36,4) görülen yoğunluk koruma-kullanma dengesini aşmaktadır. Bir turizm merkezinin kullanım yoğunluğu ve istediğinin fazla olması, yayla turizmi için oldukça önemlidir ancak her şeyden önce yayla turizmine bağlı kullanımların ve kullanım yoğunluğunun, geleneksel yaylacılık faaliyetini olumsuz yönde etkilememesi, doğal ve kültürel değerlere zarar verilmemesi oldukça önemlidir. Ancak yaptığımız çalışma doğrultusunda Uzungöl Turizm Merkezinin doğru şekilde planlanmaması (%15,9) ve doğal güzelliklerde (değerlerde) bozulmalar (%13,6) sonucunda, sadece kullanıcıların bilinirliği ve popülerliği yüzünden misafirlerini gezdirmek için (%20,4) getirdikleri, kullandıkları mekanları fiyat-kalite performansında (% 15,1) sorunlu olarak tanımladıkları bir yer sonucuna varılmıştır.

Çalışma doğrultusunda Uzungöl Turizm Merkezi için şu öneriler geliştirilmiştir;

- Kitle turizmi yerine doğaya ve yerel halka saygılı yayla turizmi imkânları geliştirilmelidir.
- Kitle turizminin yaygın olması ile aşırı kullanma yoğunluğunun oluşturduğu otopark, temizlik, fiyat kalite performansı gibi bir alanın refah düzeyini belirleyen kıstaslarda bulunan sorunlar gerekli altyapı, bakım ve yönetim çerçevesinde planlanmalı, belirli sınırlandırmalar ve koşullar ile bu sorunlar giderilmelidir.
- Aşırı kullanımdan ve düzensiz planlamadan kaynaklanan sorunların giderilmesi, doğal ve kültürel değerleri yüksek olan bu alanların planlanması ve yönetilmesi için disiplinler arası meslek gruplarının bir arada çalışmasından yararlanılmalıdır. Peyzaj mimarı bu grupların içerisinde aktif görev almalı ve alanın doğal ve kültürel peyzaj potansiyellerini doğru saptayıp, bu potansiyellerin maksimum yararla kullanılması sağlanmalıdır.
- Yaz aylarında aşırı olan kullanımı kış aylarına doğru dağıtmalı böylece yerel halkın geçimine katkıda bulunulmalıdır.
- Popüler kullanımın etkisiyle oldukça revaçta olan konaklama imkanları doğal çevreye baskı oluşturmamalıdır. Bunun içinde yapılaşmaya belli kıstaslar getirerek geleneksel mimari ön plana çıkarılmalıdır.

- Kullanım yoğunluğunun bir noktada toplanması engellenmeli. İlgi ve aktivite merkezleri koruma kullanma dengesi dikkate alınarak başka yerlere dağıtılmalıdır.
- Aktivite alanları ve insanların yoğun olarak kullandığı yerler ile doğal değerler arasında koruma alanları oluşturulmalı aşırı kullanımın doğal değerlere zarar vermesi önlenmelidir.

Yapılan sorgulamalar sonucunda çalışma alanları içerisinde Uzungöl Turizm Merkezinden sonra en çok tanınan, bilinen (%48,5) ve kullanıcılar tarafından yılda bir-iki kez (%77,7) gidilen yer Sis Dağı Yaylası olarak ortaya çıkmıştır. Sis Dağı Yaylasının bilinmesi, tanınması Uzungöl Turizm Merkezinde de olduğu gibi daha çok sosyal medya aracılığıyla (%35,8) olduğu anketlerimiz sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte Sis Dağı Yaylasındaki sorunların başında donatı eksikliği (bank, çöp kutusu vb.) gelmektedir. Kullanıcılar tarafından özellikle Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında (%42,2) piknik yapmak (%15,7) için kullanılan Sis Dağı Yaylası donatı eksikliği yüzünden kullanım kalitesini düşürmektedir. Yapılan anket uygulamasının arazi çalışmaları sırasında alanda yapılan gözlemlerde bunu desteklemektedir. Alan çöp kutusu, oturma bankı, gölgelendirme elemanları bakımından oldukça yetersizdir. Alanın bitki dokusu daha çok çalı ve ağaççık düzeyinde olduğu için alanın bitki dokusu gölge ihtiyacını karşılamamaktadır. Bununla birlikte kullanıcılara gölge yapabilecek herhangi bir donatı planlanmadığı için kullanıcılar piknik için geldikleri alana kendi malzemelerini (şemsiye, çubuk ve örtüler vb.) getirmek durumunda kalmaktadırlar. Buda alanda geçirilen zamanının ve yapılan etkinliklerin kalitesini düşürmektedir. Bununla birlikte konaklama imkânlarındaki (%14,3), WC, temiz su kaynaklarındaki (%13,7) ve yeme-içme yerlerindeki (&13,4) eksikler alanda geçirilen süreyi kısaltmaktadır.

Çalışma doğrultusunda Sis Dağı Yaylası için şu öneriler geliştirilmiştir;

- Alanda geçirilen rekreasyon süresini uzatmak ve kullanıcıların alandan maksimum düzeyde yararlanmasını sağlayabilmek için alanda eksikliği duyulan konaklama, yeme-içme ve WC birimleriyle birlikte temiz su kaynakları çoğaltılmalıdır.
- Kullanıcıların alanda geçirdikleri zamanı kaliteli hale getirebilmek için donatı eksiklikleri giderilmelidir.
- Doğal güzellikleri ve doğal-organik besinlere ulaşma imkanlarıyla tercih edilen alanda planlı şekilde geliştirilen ve kurgulanan satış birimlerinin olması hem turistik amaçla gelen kullanıcıları cezbedecek hem de yayla halkı için geçim kaynağı olacaktır. Ancak bu birimler Uzungöl Turizm Merkezinde yaşanan sorunlara sebebiyet vermemesi için belli kuralları uyararak belirli bir sayısı geçmeyen kooperatifler şeklinde olmalıdır.

Yapılan sorgulamalar sonucunda çalışma alanları içerisinde en az tanınan (%9,4) ve kullanıcılar tarafından yılda bir-iki kez (%100) gidilen yer Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi olarak ortaya çıkmıştır. Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezinin bilinmesi, tanınması daha çok Arkadaş-akraba sayesinde (%45,5) olduğu anketlerimiz sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ulaşım bakımından diğer çalışma alanlarına göre daha avantajlı konumda olan Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezinin bilinmemesi tanıtım ve reklam eksikliği sonucunda olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezindeki sorunların başında aktivite alanlarının yetersizliği (%15,2) gelmektedir. Kullanıcılar tarafından daha çok Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında (%61,6) kullanılan yayla alanında Sis Dağı Yaylasında da görülen yeme-içme yerlerindeki (%13,4) ve konaklama imkanlarındaki (%12,1) eksiklikler mevcuttur. Bir kullanım alanındaki yapılaşmanın fazlalığı kullanıcıyı ne kadar rahatsız ediyorsa, temel ihtiyaçları karşılamak için var olması gereken yapıların eksikliği de kullanıcıyı bir o kadar rahatsız etmektedir. Buna bağlı olarak kullanım potansiyeli düşmekte ve kullanıcının bir daha buraya gelme isteği ve alandaki beklentisi azalmaktadır.

Çalışma doğrultusunda Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi için şu öneriler geliştirilmiştir;

- Alanın doğal, kültürel değerleri hakkındaki bilgiler ve tanıtımlar sosyal medya ve internet aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaştırılmalıdır.

- Alan içerisinde rekreasyon imkanlarına göre planlamalar yapılarak aktivite çeşitliliği sağlanarak her yaştan ve her kesimden kullanıcıya hitap edecek kullanım alanları ve mekanları planlanmalıdır.
- Kullanıcın yeme-içme gereksinimlerini giderebilecekleri, belirli kurallar çerçevesinde mekanlar ve birimler planlanmalıdır.

Karadeniz Bölgesine ait Trabzon ilinin turizm değerleri incelendiğinde nispeten bozulmamış doğası, doğal ve kültürel değerleri değiren turizm anlayışına kolaylıkla cevap verebilecek ve turizm potansiyeline koruma-kullanma dengesiyle birlikte daha da değer katabilecek ölçüde ve kalitedir. Şu anda Trabzon yaylalarında artan yayla turizmin devamının gelebilmesi ve daha çok kullanıcının ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için doğal değerlerinde bozulma, kültürel değerlerinde azalma olmaması gerekmektedir. Buda kullanım planlamalarının doğaya ve yerel halkın ihtiyaçlarına saygılı bir şekilde planlanmasını ve yönetilmesini gerektirmektedir.

Alanların tanıtımı, yayla festivalleri ve etkinlikleri hakkındaki bilgiler, etkinlik zamanları ve programları ilçe belediyelerinin sayfalarından ziyade daha geniş kitlelere haber vermek ve bilgilendirmek için sosyal medya ve internet aracılığıyla duyurulmalı ve reklamları yapılmalıdır. Böylece birçok doğal ve kültürel zenginliğimiz hakkında kullanıcılar bilgilendirilmelidir. Bir alanın turizm merkezi olarak ilan edilmesi o alanın bütün potansiyellerinin korunduğu veya kullanıldığı anlamına gelmemektedir. Bu sonucu en iyi yansıtan iki örnek Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi ve Sis Dağı Yaylasıdır. Turizm Merkezi olarak ilan edilen alanın peyzaj potansiyelleri, imkanları ve değerleri hakkında bilgilendirme, tanıtma planlamaları yapılmalıdır. Bu planlarla birlikte kullanım planları sürdürülebilirlik içermelidir. Bir turizm merkezinin kullanımından kaynaklanan yoğunlukların ne tür sıkıntılar ortaya çıkarabileceğine dair örnek ise Uzungöl Turizm Merkezidir.

Turizm Merkezi olarak ilan edilen yaylalarda dâhil olmak üzere yaylaların dört mevsim kullanılmasını sağlanmalıdır. Bir alanın yıl boyu kullanımını sağlayan en önemli etken alt yapı yeterliliğidir. Özellikle yüksekliklerinden dolayı kış mevsiminde kar altında kalan yaylaların dört mevsim kullanılabilmesi büyük oranda alt yapı ve ulaşım imkânlarına bağlıdır. Bu yüzden planlama ve kullanım süreçleri belirlenirken bu tür yetersizlikler giderilmelidir.

Çalışma alanlarının en önemli farklılığı ise yaylaların festival, şenlik gibi etkinliklerinin varlığıdır. Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi olarak sınıflandırılmasına ve kendisine ait şenlikleri olmasına rağmen tanınmışlık ve bilinirlik açısından Sis Dağı Yaylasına nazaran oldukça zayıf bulunmuştur. Hâlbuki kullanıcılar arasında bu tür özel etkinlikler açık alanda kaliteli zaman geçirmek için birer fırsat ve gün içerisinde sıradanlaşan aktivite seçenekleri dışında kullanıcılara keyif veren sosyo-kültürel deneyimleri oluşturmaktadır (Mc Donnel ve ark., 1988). Yeşilyurt- Yılantaş Yaylası Turizm Merkezi'nde yapılan festivalin geliştirilip, duyurulması ve tanıtımlarının yapılması bölgenin ekonomik kalkınmasının yanı sıra bölgenin tanınırlığı ve turizm çekiciliğini arttıracaktır.

Doğal ve kültürel değerlerimizin kaynaklarından olan yaylarımızın hak ettikleri statülere ve konumlara gelebilmesi için bilinçli kullanım planlamaları yapılmalıdır. Bu kullanım planlamaları daha çok doğal değerleri korumalı ve yerel halkın ihtiyaçlarını gözetmelidir. Planlamalar ekolojik ve sürdürülebilir kriterlere uygun olarak koruma-kullanma ilkelerine göre hazırlanmalıdır. Bununla birlikte insan kullanımını için planlanan alanlar kullanıcıların temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri nitelikte ve nicelikte olmalıdır.

Bilgilendirme / Acknowledgement: Bu çalışma 1st International Congresses on New Horizons in Education and Social Science (ICES - 2018) sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

ALESHEIKH, A. A., BLAIS, J. A. R., CHAPMAN, M. A., VE KARIMI, H. (1999). RIGOROUS GEOSPATIAL DATA UNCERTAINTY MODELS FOR GISS. Spatial Accuracy Assessment: Land Information Uncertainty in Natural Resources, 195-202.

AYDINÖZ, D., VE SOLMAZ, F., (2003). DOĞU KARADENİZ BÖLÜMÜ YAYLACILIK FAALİYETLERİNE BİR ÖRNEK: GİRESUN KÜMBET YAYLASI, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(3), 63.

BALCI, A. (2001). SOSYAL BİLİMLERDE ARAŞTIRMA, YÖNTEM, TEKNİK VE İLKELER, Pegem A yayıncılık, 3.Baskı, 376s. Ankara.

BARROS, A., GONNET, J., VE PICKERING, C. (2013). IMPACTS OF INFORMAL TRAILS ON VEGETATION AND SOILS IN THE HIGHEST PROTECTED AREA IN THE SOUTHERN HEMISPHERE. *Journal of environmental management*, 127, 50-60.

BEKDEMİR, Ü., VE ÖZDEMİR, Ü. (2002). DOĞU KARADENİZ BÖLÜMÜNDE GELİŞMEKTE OLAN YAYLA TURİZM MERKEZLERİNE BİR ÖRNEK: BEKTAŞ YAYLASI. *Doğu Coğrafya Dergisi*.

AHMET ÇAVUŞ, A., VE ALTAŞ, N. T., (2010). TRABZON'DA GELİŞMEKTE OLAN BİR TURİZM MERKEZ: KAYABAŞI YAYLASI, *Eastern Geographical Review*, 23, 203-222.

CETİN, M., TOPAY, M., KAYA, L. G., VE YILMAZ, B., (2010). EFFICIENCY OF BIOCLIMATIC COMFORT IN LANDSCAPE PLANNING PROCESS: CASE OF KUTAHYA. *Turkish Journal of Forestry*, 1(1), 83-95.

CETİN, M., ZEREN, İ., SEVİK, H., ÇAKIR, C., VE AKPINAR, H. A., (2018). STUDY ON THE DETERMINATION OF THE NATURAL PARK'S SUSTAINABLE TOURISM POTENTIAL. *Environmental monitoring and assessment*, 190(3), 167.

ÇİNGİ, H., (1994). ÖRNEKLEME KURAMI, HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ FEN FAKÜLTESİ YAYINLARI, Ders Kitapları Dizisi 20, Ankara.

DOĞANAY, H., (2001). TÜRKİYE TURİZM COĞRAFYASI. Çizgi Kitabevi, 3. Baskı, Konya.

GOLUMBEANU, M., NENCIU, M., TEOHAREVA, M., STEPANOVA, K., RUBEL, O., DYACHENKO, A., VE BILASHVILI, K., (2014). ENVIRONMENTAL SUSTAINABLE TOURISM WITHIN THE BLACK SEA REGION. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 15(2), 574-579.

GRÖTSBACH, E., (1984). SPATIAL STRUCTURE AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF TOURISM IN THE BLACK SEA REGION OF TURKEY, *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı: 2, İzmir.

KARASAR, N., (2010). BİLİMSEL ARASTIRMA YÖNTEMİ-KAVRAMLAR, İLKELER, TEKNİKLER. 21. Baskı, Nobel Yayınevi, Ankara.

KUSHI, E., (2011). SUSTAINABLE TOURISM AND ENVIRONMENT PROTECTION IN ALBANIA. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 12(1), 251-257.

MC DONNELL, İ., JOHNNY, A., VE O'TOOLE, W., (1998), FESTIVAL AND SPECIAL EVENT MANAGEMENT, John Wiley and Sons Australia Baskı., Brisbane.

URL-1, (2018), <http://61lone.blogspot.com.tr/2011/12/sis-dagi.html>, 02.04.2018

URL-2, (2018), <https://gezilmesigerekenyerler.com/trabzon/uzungol-nerede-nasil-gidilir-ve-konaklama-trabzon.html>, 02.04.2018

URL-3, (2018), <http://www.arakli.bel.tr/yesilyurt-sehitligi-ve-yilantas-yaylasi.html>, 02.04.2018.

VURAL, Z., VE BAT, M., (2010). YENİ BİR İLETİŞİM ORTAMI OLARAK SOSYAL MEDYA: EGE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA. *Journal of Yasar University*, 5(20).

YAZICI, H., VE DOĞANAY, S., (2000). ALTERNATİF TURİZM MERKEZLERİNE TİPİK BİR ÖRNEK: ZİGANA YAYLA TATİL KÖYÜ. *Türk Coğrafta Dergisi*, 35, 69-84.

YEŞİLTAŞ, M., ÇEKEN, H., VE ÖZTÜRK, İ., (2009). KARADENİZ BÖLGESİNDEKİ TURİZM OLANAKLARININ SWOT ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009(3).

ZAMAN, M., (2001). YAYLA TURİZM MERKEZLERİNE BİR ÖRNEK: HİDİRNEBİ YAYLA KENT 1. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 6, Konya, 215-236.